

Voda Zsófia,
a Konstantin Filozófus Egyetem
magyar-angol szakos hallgatója

Játszva tanítani élni A TANDEM nonprofit szervezet „Az osztályfőnök szerepe” című szemináriuma margójára

A 2012/2013-as tanév nyári szemeszterében egy rendhagyó szeminárium nyílt a Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán. A rendezvénysorozat az osztályfőnök tanítási folyamatban betöltött szerepét vizsgálta, de mint később kiderült, ennél sokkal több témát és területet érintett.

Egy leendő pedagógusnak nemcsak a szaktantárgyaiban kell jártasnak lennie, hanem értenie kell a diákokhoz is. Ezt az élettani sajátosságok, a testi és az ezzel összefüggő lelki fejlődés folyamatának megértése teszi lehetővé. Az erre irányuló tudást a tanárok a pedagógiai-pszichológiai alap keretében sajátítják el, kötelező, kötelezően választható és választott tantárgyak segítségével. Ám az elméleti tudás csak úgy válik a pedagógus sajátjává, ha jártassággá, majd készséggé alakul, ez pedig egy módon valósulhat meg – gyakorlással, gyakorlati alkalmazással.

Csoportdinamika az osztályban

A tanárjelöltek pedagógusi pályára történő felkészülését nagyban nehezíti, hogy gyakorlati pedagógi-

ával csupán a szakmai gyakorlaton találkoznak – azonban bármilyen sok tanáccsal látnak el bennünket az óralátogatások során, csak egy kis szeletébe kóstolhatunk bele a tanításnak. A tanárképzésben tehát fontos szerepet kap a nem-formális tanítás gyakorlása, vagyis olyan kurzusok látogatása, ahol interaktív módon sajátíthatjuk el a nevelői munka összetevőit. Ezért különleges a TANDEM n. o. által indított szeminárium, amely az elméleti képzés mellett a gyakorlati pedagógiát helyezi előtérbe, vagyis kitölti a hiányzó lépcsőfokot az elmélet és az “éles bevetés” között. Ez a szemináriumsorozat az osztályfőnöki szerepre készíti fel a hallgatókat, rámutat arra, mennyire igényes ez a pedagógusi szerep, és milyen sokrétű készségek kialakítását igénylik az osztályfőnökség hiteles betöltéséhez. A szemináriumok elsősorban abba

kínáltak betekintést, hogyan lehet helyt állni osztályfőnökként, valamint különböző játékok és feladatok kidolgozásával olyan eszközöket adtak a kezünkbe, amelyek megfelelnek a mai diákok és tanárok elvárásainak is.

A szemináriumot a TANDEM képviselői, Molnár Kriszta és Borvák Mária vezették, az óra résztvevői pedig első- és másodéves magyar nyelvet és irodalmat és egy másik szakot hallgató növendékek voltak. Kezdetben nem sejtettük, mi vár ránk a nem-formális tanulás során, hiszen többségünk még nem találkozott a TANDEM-esek munkájával és módszereivel. Aztán fokozatosan ráérezünk a szemináriumok ízére, amelyekre kéthetente, 90 perces órán belül került sor. Ezeken a foglalkozásokon az osztályokban működő csoportdinamikát önmagunkon, saját kis közösségünkön próbálhattuk ki és élhettük át, a csoport alakulásának fázisait, a problémákat és örömet is beleértve.

A viselkedésminták tudatosítása

A rendezvénysorozatok különböző módszereket sajátítottunk el, a gyors ismerkedést vagy a bizalom létrehozását segítő játékokat tanultunk és aztán közösen elemeztünk. Csoportokban dolgoztunk, megfigyelve, hogy a közös munka rázza össze igazán a közösséget, itt mutatkoznak meg a jellembeli sajátosságok és szerepek. Az ilyen feladatok mindig teret biztosítottak a külső és belső megfigyelésre is: gyakran dolgoztunk ezen a kettős síkon, csoporttársaink hol a diák szerepét öltötték magukra, hol pedig mint kollégák, kritikus véleménynyilvánítók szerepeltek. A szervezők felhívták a figyelmet, milyen fontos mindkét szerepkör tudatosítása, hiszen ezek segítségével vagyunk képesek bizonyos viselkedésminták rögzítésére, vagyis így tudjuk figyelemmel kísérni, milyen jelenségek viszik előre vagy fékezik a csoportmunkát. Többször biztattak minket a vezetőink arra, hogy munka közben bátran váltsunk, és próbáljunk ki több szerepet, a hangadó helyett vegyük fel a megfigyelőét, vagy fordítva – ezzel is új tapasztalatokat szerevezve, megértve a másik ember viselkedését, helyét a közösségben.

A ráhangolódás és a levezetés fontos része volt az órának. Egy közös

rituáléval indítottunk, körben állva babzsákokat dobáltunk egymásnak, ugyanazon az útvonalon, végül nyolc babzsák landolt egyszerre a levegőben. Ez a gyakorlat azt volt hivatott elősegíteni, hogy oda tudjunk figyelni egymásra, kicsit bemelegítsünk. A testünkkel is dolgoztunk, megismertünk a kontakt-táncsal, különböző mozdulatokkal és gesztikulációval jelenítettük meg volt tanárainkat, felidézve, milyen benyomást tettek ránk. Egyik gyakorlatunkban azt jelenítettük meg, milyen lelkiállapotban érkeztünk a szemináriumra, máskor élő szobrokká dermedtünk, hangulatainkat modellezve, egy szoborcsoportot alkotva.

Vezetőink arra ösztönöztek, figyeljünk testünk jelzéseire, keressük a pillanatot, amikor belül bizsergést, meleget, szúrást érzünk, bármilyen kellemes vagy kellemetlen érzésünk támad, ez mind fontos, ekkor születnek az élmények, ezekről érdemes beszélgetni.

Az ellenállás mint jelzés

A következő üzenet, melyet egy pedagógus nem hagyhat figyelmen kívül, az ellenállás. A diákok viselkedése nem a tanítási órát meghiúsítani

kívánó merénylet, hanem jelzés, hogy az információ úgy és olyan formában már nem emészthető meg. Ha lankad a figyelmük, vagy ellenkezően, hangosabbak lesznek, ezzel jelzik, a gyakorlat elnyújtottá és unalmassá vált. Ez hihetetlen rugalmasságot kíván a pedagógustól, de ez az egyetlen módja, hogy elnyerjük a diák valódi figyelmét, és kielégítsük egymás szükségleteit, a diák tanulási és a saját tanítási vágyunkat. A tanárnak egyúttal oda kell figyelnie arra is, milyen szavakat használ és kijelentéseket tesz, milyen normákat állít diákjai elé.

Számomra az egyik legérdekesebb felismerés az volt, hogy a viharzás, a konfliktusok egy csoport életében vagy egy kapcsolatban nem azt mutatják, hogy az abnormálisan működik, hanem épp ellenkezőleg, azt, hogy az emberek már olyan közel kerültek egymáshoz, hogy fel merik vállalni véleményük, hozzáállásuk, érdekeik különbözőségét. Ez arra is megtanítja az embert, milyen fontos a másiktól érkezett vélemény, tehát a visszajelzés, az építő kritika. Mert az építi az embert, ha tiszta a kép, amit önmagáról alakít ki, ha tisztában látja, hol tart, a hiányosságaival együtt, ha tudja, mi az, amihez még hozzá kell tennie, fejlesztenie kell önmagát. Ugyanez a helyzet a diákokkal

is, sokkal könnyebb dolga van annak a tanárnak, aki tisztában van diákjai képességeivel, így felismeri, melyek lesznek a következő lépések.

A tanár mint facilitátor?

Az osztályfőnöki óra levezetésében segít Az élet játék című kiadvány, mely sok hasznos és a fiatalok számára érdekes témát dolgoz fel. Ehhez tettük hozzá mi az óraterveinket és játékötleleteinket. Csoportokban dolgoztunk, és olyan témákhoz nyúltunk hozzá, mint a szórakozás, jövőkép, illetem és időgazdálkodás. Ezekben is megjelent a ráhangolódás és levezetés elve kisebb játékokban, majd két nagyjátékot terveztünk. A játékfejlesztés izgalmas kihívás volt számunkra, ugyanilyen hasznos tapasztalat volt a játékok kipróbálása, ekkor a csoport tanulókká alakult át, és leginkább ebben a gyakorlatban tehetjük próbára tanári képességeinket. Ezek a játékok, a fejlesztésük és a közben szerzett tapasztalatok már egy gyakorló pedagógus eszköztárát voltak hivatottak bővíteni.

Az osztályfőnök szerepe órán többen tanultam önmagamról és a diákokról, a kapcsolatok működéséről, mint eddig bárhol. A tapasztalati és nem-formális tanulás előnyeit testközelből láttam. Ez azt jelenti, hogy azt ismerjük és szeretjük meg, amit mi magunk fedezünk fel egyfajta heurisztikus élményként. Érdemes tehát erre az útra terelni a gyereket, diákokat is, a pedagógust pedig a felé, hogy a facilitátor, vagyis a támogató és segítő szerepét töltsse be az "adatbank" helyett. Tisztábban látom, hol tartok most, milyen téren kell még fejlődnöm, de ezentúl "kihagyozott csápokkal" járok-kelek az emberek között. A kérdésre pedig, az órán valóban játszottunk-e, a válasz, igen, rengeteget, szívből, úgy, ahogy az életet is érdemes élni. A játékok pedig olyan szellemi és lelki folyamatokat indítottak el, melyek gyümölcse később fog beérni, annál bőségesebb termést hozva. Azt gondolom, egy ilyen típusú órának állandó helyet kellene kapnia a kötelező tantárgyak között, és ha folytatásra kerülne sor, ismét résztvevője szeretnék lenni a képzésnek.

